

แนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล : แนวทางสู่การสร้างสังคมคุณธรรม***ARISTOTLE'S POLITICAL THOUGHT: A GUIDE TO BUILDING
A MORAL SOCIETY****พระมหาธนาธิป สิลสุทฺโธ**

Phramaha Tanatip Silasuddho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: zenox.pt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและจริยธรรม โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและคุณธรรมว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างรัฐที่ดีและสังคมที่มีเสถียรภาพ โดยอริสโตเติลเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง ที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ ความสุขสมบูรณ์ เขาเน้นว่า การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชนและผู้นำ โดยคุณธรรมแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ และคุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา นอกจากนี้ยังวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล ได้แก่ ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และโพลีตี ซึ่งเป็นระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและระเบียบ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งวิจารณ์รูปแบบการปกครองที่ไม่ดี เช่น ทหาราชย์ คณาธิปไตย และประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง แนวคิดของอริสโตเติลเกี่ยวกับการเมืองและคุณธรรมยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุล เพื่อสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: แนวคิด; อริสโตเติล; สังคมคุณธรรม

*Received January 9, 2025; Revised March 3, 2025; Accepted March 8, 2025

Abstract

This article aims to examine and analyze Aristotle's political and ethical philosophy, a Greek philosopher who laid the foundational ideas for political and ethical thought. The focus is on the relationship between politics and virtue as a fundamental basis for creating a stable state and a harmonious society. Aristotle believed that humans are political animals who naturally seek to live together in society to achieve the ultimate goal of life, Eudaimonia or complete happiness. He emphasized that building a good state requires fostering virtue among citizens and leaders. Virtues are categorized into two types: Ethical Virtues, such as courage, justice, and temperance, and Intellectual Virtues, such as wisdom and prudence. The article further analyzes Aristotle's concepts of good governance, including Monarchy, Aristocracy, and Polity systems that balance liberty and order while encouraging citizen participation. It also critiques flawed governance models such as Tyranny, Oligarchy, and Extreme Democracy, which often lead to instability and social disharmony. The study concludes that Aristotle's integration of politics and virtue remains highly relevant today, providing crucial guidance for promoting justice, transparency, and balance in governance. These principles can serve as a blueprint for building sustainable states and fostering societies where collective happiness and stability thrive.

Keywords: Concept, Aristotle, Moral Society

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล (Aristotle) ถือเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาวิชาการทางรัฐศาสตร์และปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรัฐที่ดีและสังคมที่ยั่งยืน อริสโตเติลได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกออกระหว่างการเมืองและจริยธรรม โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) ที่ไม่เพียงแต่อยู่ร่วมกันในสังคม แต่ยังต้องแสวงหาความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (Kraut et al., 2002)

การสร้างรัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติลต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรม (Virtue) ให้กับประชาชนและผู้นำ ซึ่งคุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ และคุณธรรม

ทางปัญญา (Intellectual Virtues) เช่น ความรอบรู้และปัญญา คุณธรรมทั้งสองประเภทนี้เกิดจากการฝึกฝนและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง อริสโตเติลเชื่อว่า คุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีในระดับบุคคล แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความสมดุลและเสถียรภาพ (Back & Kenny, 2010) นอกจากนี้ อริสโตเติลยังได้เสนอรูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลิตี (Polity) ซึ่งเป็นระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและความเป็นระเบียบ พร้อมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยรูปแบบการปกครองนี้มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนประชาชนให้แสวงหาความสุขสมบูรณ์และความยุติธรรมในสังคม รูปแบบดังกล่าวยังคงเป็นที่สนใจในงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัยในการพัฒนาระบบการเมืองที่ยั่งยืน (Mulgan, 1977)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการเมืองและจริยธรรมของอริสโตเติล รวมถึงการเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้กับการสร้างสังคมที่ยั่งยืนในปัจจุบัน โดยนำเสนอความสำคัญของคุณธรรมในกระบวนการสร้างรัฐที่ดี และวิเคราะห์รูปแบบการปกครองที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

การเมืองและจริยธรรมที่หลอมรวมสู่รัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล

อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาชาวกรีกที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานความคิดด้านการเมืองและจริยธรรม เขาเชื่อว่าการเมืองและจริยธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยการสร้างรัฐที่ดีจำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชน

อริสโตเติลมองว่า รัฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองที่ต้องการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อบรรลุชีวิตที่ดี (Good Life) หรือความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ (กฤตภาค ศักดิษฐานนท์, 2567) ในการสร้างรัฐที่ดี อริสโตเติลเน้นความสำคัญของคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ ความรอบรู้ ความกล้าหาญ ความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม คุณธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำหรับพลเมืองและระบบการเมืองที่จะนำไปสู่การประพฤติและการบริหารจัดการเพื่อเป้าหมาย คือ ความสุข (พระมหาฉัตรชัย ปญญาวัฒน์ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ อริสโตเติลยังจำแนกรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 ประเภท โดยแบ่งเป็นรูปแบบที่ดี 3 ประเภท ได้แก่

1. ราชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยกษัตริย์หรือผู้นำเพียงคนเดียวที่มีคุณธรรมสูงสุดและมุ่งมั่นต่อความยุติธรรมและประโยชน์ส่วนรวม มีจุดเด่น คือ หากผู้นำมีความรอบรู้และเสียสละเพื่อประโยชน์ของประชาชน ราชาธิปไตยสามารถสร้างความมั่นคงและความเป็นธรรมในสังคมได้ คือ มีความเสี่ยงสูงต่อการกลายเป็นทรราชย์ หากผู้นำใช้อำนาจในทางที่ผิด

2. อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มชนชั้นสูงที่มีคุณธรรมและปัญญา เป็นผู้ที่มีความสามารถและความพร้อมที่จะนำรัฐ จุดเด่น คือ เน้นการตัดสินใจโดยคนที่มีคุณธรรมและความรู้ ซึ่งช่วยสร้างเสถียรภาพและการพัฒนาสังคม และจุดด้อยคือ อาจกลายเป็นคณาธิปไตย (Oligarchy) หากผู้นำเหล่านี้เริ่มมุ่งประโยชน์ส่วนตัวแทนส่วนรวม

3. โพลิตี (Polity) เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านระบบรัฐธรรมนูญและมีกฎระเบียบที่ชัดเจน โดยเน้นความสมดุลระหว่างชนชั้น มีจุดเด่น คือ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เพราะลดความสุดโต่งของประชาธิปไตยและคณาธิปไตยและเน้นการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และจุดด้อย คือ ต้องอาศัยการศึกษาประชาชนและผู้นำที่มีคุณธรรมเพื่อให้ระบบสมดุล

เขาเห็นว่า การปกครองแบบโพลิตี ซึ่งเป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญและมีการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นรูปแบบที่ดีที่สุดและมีเสถียรภาพมากที่สุด (Turner, 2013) ดังนั้น สำหรับอริสโตเติล การเมืองและจริยธรรมเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชน และการปกครองที่ยึดหลักความยุติธรรมและความสมดุล เพื่อให้สังคมสามารถบรรลุความสุขสมบูรณ์และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน

และรูปแบบที่ไม่ดี 3 ประเภท ได้แก่

1. ทระราชย์ (Tyranny) เป็นการปกครองโดยผู้นำเพียงคนเดียวที่ใช้อำนาจเผด็จการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวที่ขาดความยุติธรรมและส่งผลให้เกิดความกลัว ความไม่ไว้วางใจ และการกดขี่ในหมู่ประชาชน

2. คณาธิปไตย (Oligarchy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มคนที่ร่ำรวยหรือมีอำนาจโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวมที่ขาดความเสมอภาค และสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการล่มสลายของรัฐ

3. ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองโดยประชาชนส่วนใหญ่ที่ขาดการควบคุมหรือกฎระเบียบ ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไร้คุณธรรม ทำให้เกิดความวุ่นวายและความไม่เสถียรในสังคม เนื่องจากการปกครองถูกครอบงำด้วยความต้องการที่ขาดการไตร่ตรอง

สรุปได้ว่า การเมืองและจริยธรรมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การสร้างรัฐที่ดีต้องอาศัยการปลูกฝังคุณธรรมในประชาชนและการปกครองที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และโพลิตี สามารถนำสังคมไปสู่ความสุขสมบูรณ์ได้ หากผู้นำและประชาชนมีคุณธรรมและปฏิบัติตามหลักความยุติธรรม ขณะเดียวกัน รูปแบบการปกครองที่ไม่ดี เช่น ทระราชย์ คณาธิปไตย และประชาธิปไตยแบบ

สุดโต่ง มักเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวและนำไปสู่ความไม่เสถียรของรัฐ อีกทั้ง แนวคิดของ อริสโตเติลยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุล เพื่อสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและความสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

รูปแบบการปกครองที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล

อริสโตเติล ได้วิเคราะห์รูปแบบการปกครองของรัฐ โดยพิจารณาจากจำนวนผู้ปกครอง และเป้าหมายของการปกครอง เขาแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็น 6 ประเภท โดยมี 3 ประเภทที่ถือว่าเป็นการปกครองที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม (Armzadtt, 2011) ดังนี้

1. ราชาธิปไตย (Monarchy) เป็นการปกครองที่เน้นผู้นำคนเดียวที่มีคุณธรรมและปัญญาสูงสุด อริสโตเติลให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการความชัดเจนและรวดเร็ว เช่น ในการแก้ปัญหาวิกฤต ผู้นำที่ดีในระบบนี้ควรมีความรู้ ความยุติธรรม และความเสียสละ อย่างไรก็ตาม ราชาธิปไตยมีความเสี่ยงสูง หากผู้นำขาดคุณธรรมและใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว รัฐอาจตกอยู่ในเงื้อมมือของ ทระราชย์ (Tyranny) ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่กดขี่และเน้นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน จากมุมมองของอริสโตเติล การปกครองแบบราชาธิปไตยจึงมีความเหมาะสมในกรณีที่สังคมต้องการผู้นำที่เด็ดขาดและมีศักยภาพ แต่ต้องมีการตรวจสอบและจำกัดอำนาจอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการเปลี่ยนเป็นทระราชย์ (Histofun Deluxe, 2020)

2. อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) เป็นการปกครองโดยกลุ่มชนชั้นสูงที่มีคุณธรรมและความรู้ความสามารถ อริสโตเติลมองว่ารูปแบบนี้เหมาะสมสำหรับรัฐที่มีความซับซ้อน เพราะการตัดสินใจในเรื่องสำคัญจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องนั้น ๆ ผู้นำในระบบนี้ต้องมีความเสียสละและพร้อมทำงานเพื่อส่วนรวม อย่างไรก็ตาม อภิชนาธิปไตยอาจเปลี่ยนแปลงไปสู่ คณาธิปไตย (Oligarchy) ได้ หากกลุ่มชนชั้นสูงมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม การปกครองในลักษณะนี้จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างความไม่พอใจในหมู่ประชาชน และในมุมมองของอริสโตเติล มองว่า ความสำเร็จของอภิชนาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้นำ รวมถึงการตรวจสอบจากประชาชน (Armzadtt, 2011)

3. โพลิตี (Polity) ถือเป็นรูปแบบการปกครองที่อริสโตเติลมองว่าเหมาะสมและเสถียรภาพที่สุด เนื่องจากเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านระบบรัฐธรรมนูญ โดยมีการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม ข้อดีของโพลิตี คือ ความสามารถในการลดความสุดโต่งของรูปแบบการปกครองอื่น ๆ เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจแบบเผด็จการหรือการตัดสินใจโดยกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

เพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโพลิตีขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนและการปลูกฝังคุณธรรมในสังคม และในมุมมองของอริสโตเติล โพลิตีเป็นตัวแทนของการปกครองที่ผสมผสานข้อดีของหลายรูปแบบ และสร้างความสมดุลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการบริหารรัฐ (ก่าพล ศรีโท และคณะ, 2567)

ดังนั้น รูปแบบการปกครองที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีผู้นำและประชาชนที่มีคุณธรรม ระบบการปกครองเหล่านี้ต้องมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์ส่วนรวม (Common Good) มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว (Self-Interest) แม้ว่ารูปแบบแต่ละแบบจะมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดล้วนต้องการความสมดุลและความโปร่งใส แนวคิดของอริสโตเติลยังคงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมในผู้นำและประชาชน รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันการเสื่อมถอยของระบบการปกครอง แนวคิดนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่มีความสุขร่วมกันอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การปกครองที่ดีต้องมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม โดยมี 3 รูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ ราชาธิปไตย ที่ผู้นำต้องมีคุณธรรมและเสียสละ อภิชนาธิปไตย ที่อาศัยกลุ่มผู้นำชนชั้นสูงที่มีความรู้ และโพลิตี ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมและสร้างสมดุลในสังคม ทั้งนี้ ระบบการปกครองจะสำเร็จได้ต้องอาศัยคุณธรรม ความโปร่งใส และการตรวจสอบแนวคิดเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าในการสร้างรัฐที่ยั่งยืนในปัจจุบัน

ความสุขสมบูรณ์ (Eudaimonia) กับเป้าหมายสูงสุดในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม

อริสโตเติล ได้เสนอแนวคิดเรื่องยูโดโมเนีย (Eudaimonia) ซึ่งหมายถึง ความสุขสมบูรณ์หรือความเจริญงอกงามของชีวิตมนุษย์ เขาเชื่อว่าความสุขที่แท้จริงไม่ได้มาจากความสำเร็จชั่วคราวหรือความพึงพอใจทางกาย แต่เกิดจากการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและการใช้เหตุผลอย่างเต็มที่ (กฤตภาศ ศักดิษฐานนท์, 2567)

ความหมายของ Eudaimonia

ยูโดโมเนียในมุมมองของอริสโตเติล คือ สภาวะที่มนุษย์ได้พัฒนาตนเองถึงจุดสูงสุดผ่านการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับคุณธรรม (Virtue) และการใช้เหตุผล (Reason) เขาเชื่อว่าคุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1. คุณธรรมทางจริยธรรม (Ethical Virtues) เช่น ความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับความกลัวและความยากลำบากอย่างมีเหตุผล โดยไม่หลีกเลี่ยงหรือประมาทเลินเล่อ ความยุติธรรม การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ให้สิทธิและหน้าที่ตาม

ความเหมาะสม และความรู้จักประมาณ ด้วยการควบคุมตนเองในการแสวงหาความพึงพอใจทางกาย ไม่ให้มากหรือน้อยเกินไป อริสโตเติลเชื่อว่า คุณธรรมทางจริยธรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่ต้องผ่านการฝึกฝนและการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องตามสถานการณ์ต่าง ๆ

2. คุณธรรมทางปัญญา (Intellectual Virtues) เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลและปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นผ่านการเรียนรู้และการศึกษา คุณธรรมประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น เช่น ความรอบรู้ ที่เกิดจากการเข้าใจหลักการและความจริงของโลก และปัญญา ความสามารถในการตัดสินใจและปฏิบัติในสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสม และเน้นว่า คุณธรรมทางปัญญาเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาผ่านการศึกษและการฝึกฝน เพื่อให้บุคคลสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจและนำพาชีวิตไปสู่ความสุขสมบูรณ์ ดังนั้น การบรรลุความสุขสมบูรณ์หรือชีวิตที่ดีนั้น ต้องเกิดจากการผสมผสานระหว่างคุณธรรมทางจริยธรรมและคุณธรรมทางปัญญา โดยการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมทั้งสองประเภทนี้จะนำพามนุษย์ไปสู่ความสุขที่แท้จริง (พระมหาจุลลัม ชูเลื่อน, 2546)

อริสโตเติลมองว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาคุณธรรมเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และในระดับสังคม มองว่า ความสุขสมบูรณ์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชน ตัวอย่างเช่น การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมและความรู้ตั้งแต่เยาว์จะช่วยสร้างประชาชนที่มีความรับผิดชอบและมีเหตุผล (Armzadt, 2011) กฎหมายและนโยบายที่ยุติธรรมและรัฐธรรมนูญที่ดีช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของพลเมือง และการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีคุณค่าทางสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนหรือการปกครอง ด้วยการเชื่อมโยงระหว่างการปกครองที่ดีกับยูโดโมเนีย เพราะอริสโตเติลเชื่อว่า รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลิตี (Polity) จะสนับสนุนให้พลเมืองสามารถแสวงหาความสุขสมบูรณ์ได้ เพราะเป็นระบบที่เน้นความสมดุลและการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐที่ดีต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

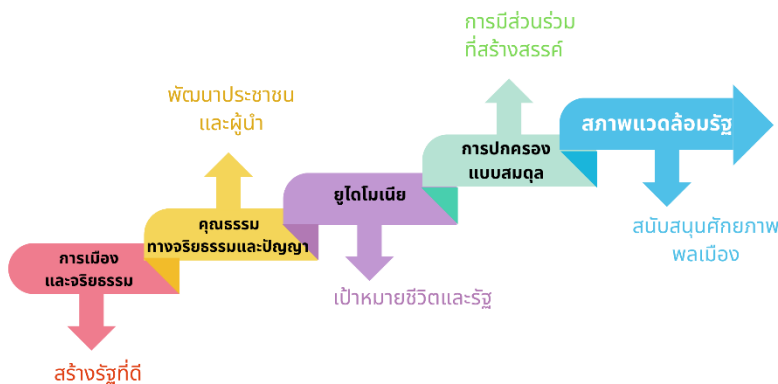
ในยุคปัจจุบัน แนวคิดยูโดโมเนียยังคงเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างความสุขที่ยั่งยืนในสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนามนุษย์และการสร้างสังคมที่มีความสมดุลทางจิตใจและวัตถุ ตัวอย่างเช่น การสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี และการสนับสนุนกฎหมายที่เน้นความยุติธรรมและสิทธิของประชาชน (Histofun Deluxe, 2020)

สรุปได้ว่า ยูโตโมเนียในแนวคิดของอริสโตเติล คือ ความสุขสมบูรณ์ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรมและการใช้เหตุผล โดยต้องผสมผสานระหว่างคุณธรรมทางจริยธรรมและคุณธรรมทางปัญญา ความสุขสมบูรณ์นี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชน เช่น การศึกษา กฎหมายที่ยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม แนวคิดนี้ยังคงมีความสำคัญในปัจจุบันในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดทางการเมืองของอริสโตเติล พบว่า การหลอมรวมระหว่างการเมืองและจริยธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างรัฐที่ดีและมีเสถียรภาพ แนวทางนี้เน้นการปลูกฝังคุณธรรมให้กับทั้งประชาชนและผู้นำ โดยมีมองว่า คุณธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทั้งระดับบุคคลและสังคม คุณธรรมที่อริสโตเติลให้ความสำคัญ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความรู้จักประมาณ ซึ่งช่วยพัฒนาประชาชนให้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นอกจากนี้ คุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา ยังช่วยเสริมศักยภาพในการตัดสินใจที่ถูกต้องของทั้งผู้นำและประชาชน โดยผู้เขียนได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1 ดังนี้

การสร้างรัฐที่ดีด้วยการเมือง จริยธรรม และคุณธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การสร้างรัฐที่ดีในมุมมองของอริสโตเติล ต้องอาศัย การหลอมรวมระหว่างการเมืองและจริยธรรม โดยการเมืองที่ดีต้องยึดหลักคุณธรรม เป็นแกนกลาง คุณธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ คุณธรรมทางจริยธรรม เช่น ความกล้าหาญและความยุติธรรม ซึ่งพัฒนาผ่านการฝึกฝน และคุณธรรมทางปัญญา เช่น ความรอบรู้และปัญญา ซึ่งเกิดจากการศึกษาและการฝึกฝน โดยเป้าหมายสูงสุดของรัฐ และชีวิตมนุษย์ คือ “ยูไดโมเนีย” หรือความสุขสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงการใช้เหตุผลและการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม สภาพแวดล้อมที่รัฐสร้างขึ้น เช่น การศึกษา กฎหมาย ที่ยุติธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนา พลเมืองให้สามารถบรรลุเป้าหมายนี้ได้ ดังนั้น รูปแบบการปกครองที่ดี เช่น โพลีตี เป็นตัวอย่างของระบบที่เน้นความสมดุลระหว่างเสรีภาพและระเบียบ พร้อมส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสร้างสรรค์ แนวคิดเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าในยุคปัจจุบัน โดยช่วยสร้างรัฐที่ยั่งยืนและสังคมที่สมดุลทั้งด้านจิตใจและวัตถุ

สรุป

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดทางการเมืองของ อริสโตเติล เน้นถึง ความสัมพันธ์ ที่ไม่อาจแยกออกจากกันระหว่างการเมืองและคุณธรรม โดยมองว่าการสร้างรัฐที่ดีต้อง อาศัย การปลูกฝังคุณธรรมในทั้งผู้นำและประชาชน อริสโตเติลอธิบายว่ามนุษย์เป็นสัตว์ การเมือง ที่ไม่เพียงแต่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ยังต้อง แสวงหาความสุขสมบูรณ์ ซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของชีวิต การบรรลุเป้าหมายนี้ต้องอาศัย หลักคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ ความรอบรู้ เพื่อให้สามารถใช้เหตุผลและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม ความกล้าหาญในการ เผชิญกับความท้าทายอย่างมีหลักการ ความรู้จักประมาณ ในการควบคุมอารมณ์และความ ต้องการ ความยุติธรรม เพื่อรักษาความสมดุลในสังคม อริสโตเติลเชื่อว่าหลักคุณธรรม เหล่านี้เป็นแนวทางสำคัญในการ สร้างสังคมคุณธรรม ที่ส่งเสริม ความยุติธรรม ความโปร่งใส และความสมดุลทางสังคม การเมืองที่ดีต้องตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม เพราะหากขาดซึ่งคุณธรรมแล้ว อำนาจอาจถูกใช้ในทางที่ผิด ส่งผลให้รัฐกลายเป็นเผด็จการ หรือถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ส่วนตัว อริสโตเติลเสนอว่า โพลีตี เป็นรูปแบบการ ปกครองที่ดีที่สุด เพราะสามารถสร้างสมดุลระหว่าง เสรีภาพและความเป็นระเบียบและ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ในบริบทของยุคปัจจุบัน แนวคิด ของอริสโตเติลยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนา รัฐและสังคมที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยรัฐควรมี ระบบการศึกษาและนโยบายที่สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อให้ประชาชน มีจิตสำนึกทางการเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ กฎหมายและสถาบัน การเมืองต้องมีความยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อลดปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจ

โดยมิชอบ ดังนั้น การบูรณาการแนวคิดยูโตเปีย เข้ากับระบบการเมืองและการปกครอง ถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่ รัฐและสังคมที่มีคุณธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างเสถียรภาพทางการเมือง แต่ยังช่วยให้ประชาชนสามารถบรรลุ ความสุขสมบูรณ์และความเป็นอยู่ที่ดีอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาส ศักดิฐฐานนท์. (2567). *ทฤษฎีของอริสโตเติล ว่าด้วยพลิติรัฐ และลัทธิการเมือง*. สืบค้น 9 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/o5cFG>
- กำพล ศรีโท และคณะ. (2567). วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของอริสโตเติล. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(3), 343-353.
- พระมหาจุลลัม ชูเลื่อน. (2546). *ความกล้าหาญทางจริยธรรมในการบำเพ็ญบารมีของ พระโพธิสัตว์ในทศชาติชาดก* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา จริยศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาฉัตรชัย ปญญาวัฒน์ และคณะ. (2567). จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมือง ตามทัศนะของอริสโตเติล. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(5), 421-433.
- Armzadtt. (2011). *Form of State Government According to Aristotle's Idea*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/yDYv5>
- Back, M. D. & Kenny, D. A. (2010). The social relations model: How to understand dyadic processes. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(10), 855-870.
- Histofun Deluxe. (2020). *The 6 Types of Government According to Aristotle's Principles*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/yDYv5>
- Kraut, R. et al. (2002). Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58(1), 49-74.
- Mulgan, R. G. (1977). *Aristotle's Political Theory: An Introduction for Students of Political Theory*. New York: Clarendon Press.
- Tum911. (2013). *Aristotle's Idea (People From 2400 Years Ago) Don't Get Too Involved in Politics*. Retrieved January 9, 2025, from <https://shorturl.asia/8tZFI>